

Stop **Wapenhandel**

Technologie en onderdrukking

Samenwerking tussen Nederland en Israël in wapenhandel en veiligheidsonderzoek

Benjamin Baars, juli 2020

Samenvatting

Ondanks een 'restrictief wapenbeleid' komen er nog steeds wapenonderdelen en dual-use goederen uit Nederland bij het Israëlische leger terecht. De meest opvallende leveringen zijn F-16 en F-35 vliegtuigonderdelen, onderdelen van korvetten en testapparatuur voor tankkoepels. Ook via de export van dual-use goederen levert Nederland goederen die militair kunnen worden ingezet. Met zijn aankoopbeleid profiteert de Nederlandse krijgsmacht van militaire technologie die is ontworpen op basis van ervaring in bezet Palestijns Gebied, zoals het Gill anti-tanksysteem en het VOSS Smart Vest.

Via Europese onderzoeksprogramma's als Horizon2020 gaat er voor miljoenen aan subsidie naar de Israëlische wapenindustrie, overheidsinstellingen en sterk gemilitariseerde universiteiten. Hoewel financiering die Israël ontvangt uitsluitend gericht mag zijn op civiele toepassingen, ontbreekt hierop de controle.

Verschillende Nederlandse overheidsinstanties, bedrijven en universiteiten werken samen met Israëlische partners. Zo werkt de Veiligheidsregio Haaglanden samen met de Israëlische wapenproducent Elbit aan een drone-project, waarbij technologie toegepast wordt die is gebruikt bij bombardementen op Palestijnen. Ook het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium, het Nederlands Forensisch Instituut, Europol (locatie Den Haag), het Ministerie van Justitie en Veiligheid, Prorail, Single Quantum BV, Corvers Procurement Services BV, de Erasmus Universiteit, de Vrije Universiteit Amsterdam en de Universiteit Utrecht werken met Israëlische partners samen aan programma's die een militaire of repressieve toepassing kunnen hebben, zoals technologie voor cockpits, surveillance technologie en 'veiligheidsprogramma's'.

De Nederlandse regering beschouwt de Israëlische nederzettingenpolitiek in de bezette gebieden als strijdig met het internationaal recht en het grootste struikelblok aan Israëlische kant om voortgang te boeken in het vredesproces. Indien de regering in lijn wil handelen met deze visie en wil bijdragen aan het vredesproces moeten ze alle import en export van militaire- en dual-use goederen verbieden. Daarnaast moet Israël worden uitgesloten van Europese innovatieprogramma's als Horizon2020 en Europese handelsverdragen. Het is niet controleerbaar of ontwikkelde kennis zal worden ingezet in bezet Palestijns gebied, een eventuele annexatie zal dit nog lastiger maken.

Summary

European research programs such as Horizon2020 provide millions in subsidies to the Israeli arms industry, government institutions, and highly militarized universities. Although the policy is that funding received by Israel should only be for civil applications, there is no control on this policy.

Various Dutch government agencies, companies, and universities cooperate with Israeli partners. For example, the Haaglanden Security Region is working with Israeli arms manufacturer Elbit on a drone project using technology used in bombing raids on Palestinians. The Dutch National Aerospace Laboratory, the Netherlands Forensic Institute, Europol (The Hague location), the Ministry of Justice and Security, Prorail, Single Quantum BV, Corvers Procurement Services BV, Erasmus University, VU University Amsterdam and Utrecht University are also working with Israeli partners on programs that may have a military or repressive application, such as cockpit technology, surveillance technology, and 'security programs'.

The Dutch government considers the Israeli settlement policy in the occupied territories to be contrary to international law and the biggest stumbling block on the Israeli side to make progress in the peace process. If the government wants to act in line with this vision and contribute to the peace process, it must ban all imports and exports of military and dual-use goods. In addition, Israel must be excluded from European innovation programs such as Horizon2020 and European trade treaties. It is not verifiable whether developed knowledge will be deployed in occupied Palestinian territory. A possible annexation will make this even more difficult.

Inleiding

In dit rapport wordt de samenwerking op het gebied van wapenhandel en wapenindustrie tussen Nederland en Israël geanalyseerd en wordt gekeken hoe deze zich verhouden tot de Nederlandse beleidsdoelen ten aanzien van Israël en de Palestijnse Autoriteit.

Zowel Nederland als de EU geven in beleidsstukken aan te willen bijdragen aan het vredesproces in het Midden-Oosten en in het bijzonder het vredesproces tussen de Israëlische en Palestijnse autoriteiten. Nederland en de EU zetten hierbij in op een tweestatenoplossing waarbij “een veilig Israël en een onafhankelijke, democratische en levensvatbare Palestijnse staat in vrede naast elkaar bestaan.”¹ De grenzen van voor 4 juni 1967, voor de Zesdaagse Oorlog, vormen daarbij het uitgangspunt. Daarbij beschouwen zowel de EU als Nederland de Israëlische nederzettingen in de bezette Palestijnse Gebieden als illegaal. Zowel EU-Hoge Vertegenwoordiger Josep Borrell, als minister van Buitenlandse Zaken Blok, hebben zich onlangs uitgesproken tegen de aangekondigde annexatie.² De bezetting, de Israëlische nederzettingen en de annexatie zijn in strijd met het internationaal recht en vormen een ernstige bedreiging voor het vredesproces.³

Nederland en de EU beschouwen Israëlische nederzettingen in bezette gebieden als strijdig met het internationaal recht en het grootste struikelblok aan Israëlische kant om voortgang te boeken in het vredesproces. Volgens het kabinet heeft; ‘Israël als bezettende mogendheid geen soevereiniteit over deze gebieden en Nederland en de EU beschouwen deze gebieden niet als een onderdeel van het Israëlische grondgebied.’⁴

De Israëlische maatschappij is in hoge mate gemilitariseerd. Wapens en technologie worden ingezet in de bezette Palestijnse gebieden en op grond van die ervaring verder ontwikkeld. Universiteiten, bedrijven en de krijgsmacht werken nauw samen, wetenschappelijk onderzoek is in hoge mate gemilitariseerd. Daarbij is het, door een mogelijke annexatie van internationaal erkende Palestijnse gebieden, nog lastiger om een onderscheid te maken tussen Israël en bezet gebied.

De Nederlandse regering spreekt van een zeer restrictief wapenbeleid ten aanzien van Israël.⁵ Op basis van het EU Gemeenschappelijk Standpunt wapenexport levert Nederland in beginsel geen wapens naar conflictgebieden en levert niet als de wapens een rol kunnen spelen bij mensenrechtenschendingen en oplopende spanningen in het gebied. Elke aanvraag voor een wapenexportvergunning wordt echter op individuele basis getoetst, waarbij de eindgebruiker en het eindgebruik van de goederen moeten worden betrokken, alsmede de aard van het te exporteren goed. Ten aanzien van Israël is geen sprake van een wapenembargo, dit laat ruimte voor beperkte uitvoer van zowel militaire goederen als dual-use goederen.

1 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2017/10/10/regeerakkoord-2017-vertrouwen-in-de-toekomst>

2 https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/77856/israel-statement-high-representative-josep-borrell_en

3 <https://news.un.org/en/story/2020/06/1066452>

4 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20192020-1169.html>

5 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-23432-448.html>

In dit rapport zal duidelijk worden dat de Nederlandse overheid, de EU, Nederlandse bedrijven en universiteiten in toenemende mate relaties onderhouden met de Israëlische wapenindustrie en hiermee indirect betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen en overtreding van het internationaal recht. Gezien de structurele Israëlische ondermijning van internationaal recht en de rol van de Israëlische krijgsmacht en militaire industrie bij het in stand houden van de bezetting zou Nederland alle militaire relaties met Israël moeten beëindigen. Ondanks dat de Nederlandse regering en de EU in woord afstand nemen van beleid van Israël faciliteren ze datzelfde beleid door de samenwerking bij wapenproductie en de aankopen bij de Israëlische militaire industrie.

1 - Export militaire goederen uit Nederland

Israël heeft een grote militaire industrie, maar is ook een van de grootste wapenimporteurs ter wereld. De VS is met zo'n 80% van de wapenexporten veruit de grootste leverancier. De rest komt voornamelijk uit Europa, en dan met name uit Duitsland en Italië.⁶ Hoewel het grootste deel van de Israëlische wapenimport uit de VS komt, is de Europese wapenhandel met Israël toch van groot belang, omdat het totale importvolume fors is en omdat wapens een grote impact hebben op de Israëlische bezetting. Het exporteren van wapens naar Israël geeft het signaal af aan Israël dat het land internationaal recht en mensenrechten kan blijven schenden.

Voor de export van wapens ('strategische goederen') moet in de Europese Unie altijd een vergunning worden aangevraagd. Elk wapenexport wordt getoetst aan acht criteria die onder meer betrekking hebben op vrede en mensenrechten.⁷ In theorie is dus sprake van een ethisch wapenexportbeleid. Helaas zijn de criteria ruim te interpreteren en is de toepassing ervan dus niet consistent. In de praktijk kan elk land zijn wapenexportbeleid laten bepalen door economische, politieke of militaire belangen en komen vrede en mensenrechten in veel gevallen pas daarna.

Sinds 2002 is Nederlandse regering, naar eigen zeggen, zeer terughoudend met het afgeven van vergunningen voor export van militaire goederen aan Israël. Dit vanwege "criteria twee (mensenrechten), drie (interne spanningen) en vier (spanningen in de regio) [van de Europese gedragscode wapenexport], als gevolg van de dagelijkse realiteit in vooral de Westbank en de Gazastrook, vooral indien het leveranties aan de landmacht of luchtmacht betrof."⁸ Overigens zou Israël bij toetsing evenmin voldoen aan criterium 1: naleving van internationale verplichtingen, met name resoluties van de Veiligheidsraad, en criterium 6: de eerbiediging van het internationale recht.

Elke aanvraag voor een wapenexportvergunning wordt echter op individuele basis getoetst, waarbij de eindgebruiker en het eindgebruik van de goederen moeten worden betrokken, alsmede de aard van het te exporteren goed. Er is geen sprake van een wapenembargo, dit laat ruimte voor beperkte uitvoer. In het eerste deel van dit rapport zal een overzicht gegeven worden van afgegeven vergunningen voor de export van militaire goederen naar Israël.

6 <https://www.sipri.org/research/armaments-and-disarmament/nuclear-weapons/world-nuclear-forces/israel>

7 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008E0944&rid=1>

8 Lijst van Vragen en Antwoorden inzake het Wapenexportbeleid, 22 054 nrs. 97, 108 en 115, 11 april 2007.

Jaar	Waarde (in miljoenen euro's)
2010	0,72
2011	0,07
2012	0,90
2013	0,16
2014	1,19
2015	5,50
2016	0,59
2017	0,27
2018	0,69
2019	3,32
Totaal	13,41

Tabel 1: Waarde afgegeven vergunningen definitieve uitvoer militaire goederen naar Israël (2010-2019)

Jaar	Korte omschrijving	Ontvanger	Eindgebruiker	Reden weigering
2018	Beveiligingssysteem	Elbit Systems	Onbekend	Criterium 7

Tabel 2: Afgewezen vergunningaanvragen bestemming Israël (2015-2019)

Vliegtuigonderdelen

Nederland is betrokken bij ontwikkeling en productie van onderdelen voor F-16s en de F-35 (Joint Strike Fighter). Er is sprake van directe export van F-16 en F-35 onderdelen naar Israël. Daarnaast is het aannemelijk dat Nederlandse onderdelen via de VS in Israël belanden omdat bij export naar de VS het land van eindbestemming niet altijd wordt vermeld.

Directe export

Afgifte datum	Goederen omschrijving	Land van bestemming	Land van eindbestemming	Waarde (in €)
20-5-2015	Delen voor C-130 transportvliegtuigen (retour)	ISRAEL	ISRAEL	11.895,00
31-8-2015	Delen voor motoren van F-16 gevechtsvliegtuigen	ISRAEL	ISRAEL	29.720,00
23-12-2016	Delen voor F-35 gevechtsvliegtuigen	VERENIGDE STATEN	ISRAEL	443.144,00

Tabel 3: Afgegeven vergunningen voor export van delen vliegtuigen naar Israël (2015-2020)

In de laatste jaren blijkt Nederland exportvergunningen te verstrekken voor onderdelen van de F-16 en F-35, wetende dat de onderdelen naar Israël gaan. Zo is in de tabel te zien dat er bijvoorbeeld in

2016 een vergunning is afgegeven voor F-35 met een waarde van 443.144 euro naar Israël. De levering van F-16's betreft een retour-na-reparatie van onderdelen voor motoren van F-16 vliegtuigen.⁹ Deze directe export van onderdelen naar Israël is in strijd met het wapenexportbeleid en uitlatingen van de regering. F-16s worden actief ingezet in de bezette gebieden en Gaza.¹⁰ De F-35 (Joint Strike Fighter) wordt actief ingezet zowel in de bezette gebieden, Gaza en Syrië.¹¹

Indirecte export

De distributie van F-16 en F-35 onderdelen verloopt grotendeels via de Verenigde Staten. De componenten worden meestal ingebouwd in het land waar de fabrikant van het wapensysteem gevestigd is. Een deel van deze wapens komt terug naar Nederland als onderdeel van de order, een ander deel blijft in bijvoorbeeld de Verenigde Staten voor de Amerikaanse krijgsmacht, of is bestemd voor andere klanten, zogenaamde derde landen.

Is de eindbestemming niet bekend, dan toetst Buitenlandse Zaken op het land waaraan de componenten in eerste instantie zullen worden geleverd. Toenmalig minister van Buitenlandse Zaken Jaap de Hoop Scheffer stelde in 2003: 'Als dit een land is met een deugdelijke wapenexportregelgeving – een EU-lidstaat, een NAVO-bondgenoot – dan zal er in beginsel positief geadviseerd worden aan EZ, maar heeft het betrokken land een ondeugdelijk wapenexportregime, dan komt er een negatief advies'.¹²

In de praktijk worden exportvergunningen voor militaire goederen naar bondgenoten vrijwel altijd toegewezen. Dit terwijl het Nederlands wapenexportbeleid wezenlijk verschilt van haar partners. Nederland heeft geen controle over waar deze producten na inbouw en 'wederuitvoer' terechtkomen. De afgelopen jaren (2015-2018) is er voor 526 miljoen aan exportvergunningen voor de VS afgegeven.¹³ Het ging grotendeels om vergunningen voor toeleveranties aan de producenten van F-16 en F-35 vliegtuigen. Het is zo goed als zeker dat een deel van deze in Nederland geproduceerde onderdelen in Israël terecht is gekomen.

Marine

In de periode 2015-2020 zijn er meerdere vergunningen verstrekt voor de export van delen van sonar, een kleine levering of reparatie van onderdelen van onderzeeboten en onderdelen van korvetten van de Israëlische marine. Duitsland is de grote leverancier voor de Israëlische marine en levert onder andere de Sa'ar korvetten en Dolphin nucleaire onderzeeërs. Tegen de advocaat van premier Benjamin Netanyahu, een voormalig adviseur en ex-marine officier, loopt momenteel een rechtszaak vanwege mogelijke corruptie bij de aankoop van de onderzeeërs uit Duitsland.¹⁴

9 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-22054-279.html>

10 <https://www.breakingthesilence.org.il/pdf/ProtectiveEdge.pdf>

11 https://www.defenseworld.net/news/26383/Israeli_F_35I_Jets_Strikes_Large_Convoy_in_Syria#.XvrswBMzbBI

12 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-22054-79.html>

13 Het Nederlandse Wapenexportbeleid 2015, 2016, 2017, 2018.

14 <https://www.haaretz.com/israel-news/LIVE-the-israeli-submarine-scandal-what-we-know-1.5626626>

Afgifte datum	Goederen omschrijving	Land van bestemming	Land van eindbestemming	Waarde (in €)
12-10-2015	Delen voor sonarsysteem	ISRAEL	ISRAEL	61.000,00
24-12-2015	Kabels voor sonarsysteem	VERENIGDE STATEN	ISRAEL	289.200,00
18-2-2016	Kabels voor sonarsysteem	ISRAEL	ISRAEL	289.200,00
3-3-2017	Delen voor sonarsysteem	ISRAEL	ISRAEL	15.850,00
19-1-2018	Opslag- en transportcontainers voor Seafox	DUITSLAND	ISRAEL	21.600,00
18-4-2018	Delen voor onderzeeboten	DUITSLAND	ISRAEL	2.350,00
4-5-2018	Delen voor korvetten	DUITSLAND	ISRAEL	165.496,00

Tabel 4: Afgegeven vergunningen voor militaire maritieme goederen naar Israël (2015-2020)

Delen korvetten

Het is onduidelijk om wat voor levering het precies gaat bij de korvetten. Waarschijnlijk gaat het om een levering voor de Sa'ar 5 of Sa'ar 6. Deze zwaarbewapende korvetten zijn multi-inzetbaar, onder andere voor luchtafweer, kustpatrouille en ondersteuning voor special forces. Een Sa'ar 5 korvet is ingezet tijdens de Israëlische aanval op de humanitaire Gaza Flotilla in 2010 waarbij tien activisten zijn omgekomen.¹⁵

Tevens worden de Sa'ar korvetten gebruikt om betwiste gasvelden in Middellandse Zee te controleren.¹⁶ Na de ontdekking van de enorme Leviathan-gasvelden in 2010 betoogde Libanon dat het veld zich uitstrekt tot in de Libanese wateren. De Israëlische minister van Nationale Infrastructuur Uzi Landau antwoordde: "We zullen niet aarzelen om onze kracht te gebruiken om niet alleen de rechtsstaat maar ook het internationale zeerecht te beschermen".¹⁷ De potentiële winst van het olie-exploitatie in het betwiste gebied zou de komende decennia rond de 600 miljard liggen. De Europese Commissie heeft bijna 39 miljoen dollar bijgedragen aan een project om een pijpleiding aan te leggen naar Europa.¹⁸

Het afgeven van exportvergunningen aan de de Israëlische marine past niet binnen het restrictieve Nederlandse exportbeleid. De Israëlische marine schiet veelvuldig op vissers die zich niet houden aan de door Israël eenzijdig uitgeroepen zes mijlszone, terwijl bij de Oslo Akkoorden van 1993 aan de Palestijnse vissers een 20-mijlszone is toegekend. In de eerste vier maanden van 2020 zijn er 105 incidenten met Israëlische marineschepen geregistreerd; zes vissers raakten gewond en zeven anderen werden gearresteerd, waaronder een minderjarige. Bij de Oslo Akkoorden van 1993 is aan de Palestijnse vissers een 20-mijlszone toegekend. Israëlische NGO's hebben onlangs opgeroepen tot het beëindigen van de militaire aanvallen op vissers.¹⁹ Het is niet bekend of specifiek de Sa'ar korvetten worden ingezet bij de aanvallen op de Palestijnse vissers.

15 <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-187595/>

16 <https://www.somo.nl/wp-content/uploads/2017/05/Beneath-troubled-waters.pdf>

17 <https://en.globes.co.il/en/article-1000569393>

18 <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/gas-pipeline-israel-europe-eu-italy-fossil-fuel-eastmed-underwater-a9271466.html>

19 <https://www.middleeastmonitor.com/20200521-rights-groups-call-on-israel-to-stop-its-military-attacks-on-palestine-fishermen/>

Luchtafweer

Nederland levert meerdere militaire producten die bestemd zijn voor luchtafweer en ‘technologie voor shelters’. Het is onduidelijk of het om civiele of militaire shelters gaat. De sensoren kunnen verschillende toepassingen hebben maar worden over het algemeen ingezet om bewegende doelen, zoals inkomende raketten, te detecteren.²⁰

De regering meent dat deze transactie past binnen het restrictieve Nederlandse wapenexportbeleid jegens Israël omdat dat deze producten niet geschikt zijn voor inzet bij mensenrechtenschendingen.²¹ Een land en een bezettingsleger dat systematisch mensenrechten schendt zou echter in het geheel geen wapens uit Nederland moeten krijgen.

Afgifte datum	Goederen omschrijving	Land van bestemming	Land van eindbestemming	Waarde (in €)
12-8-2015	Optische componenten	DUITSLAND	ISRAEL	250.250,00
22-7-2016	Optische componenten	DUITSLAND	ISRAEL	114.675,00
4-7-2017	Delen voor optische sensoren	DUITSLAND	ISRAEL	219.150,00
25-9-2017	Technologie voor shelters	ISRAEL	ISRAEL	100.000,00
19-12-2017	Technologie voor shelters	ISRAEL	ISRAEL	100.000,00
21-8-2019	Delen voor short range luchtafweersystemen	DUITSLAND	ISRAEL	128.625,00

Tabel 5: Afgegeven vergunningen voor militaire goederen cat. luchtverdediging naar Israël (2015-2020)

Delen anti-tank raketten

De grootste vergunning (€ 4,21 miljoen) is er een van het Ministerie van Defensie voor de retourzending van verouderde en defecte motoren van anti-tank-raketten naar de Israëlische producent van die raketten en vormde een deel van een ruiltransactie met nieuwe motoren.²²

In 2001 besloot Nederland tot de aankoop van het Gill anti-tanksysteem van het Israëlische defensiebedrijf Rafael voor een bedrag van 600 miljoen gulden. In het contract werd bepaald dat het Frans-Nederlandse Thales onderdelen mocht maken voor de Gill. Acht maanden voor de deal werd de Gill door Israël voor het eerst gebruikt: bij beschieting van de Palestijnse stad Beit Jala in 2000.²³

Door de aanschaf van Israëlische militaire goederen wordt de Israëlische wapenindustrie ondersteund. Naast het Gill anti-tanksysteem heeft de Nederlandse regering in 2011 samen met België en Luxemburg als onderdeel van het project Verbeterd Operationeel Soldaat Systeem (VOSS) besloten Israëlische draagvesten met rugzak en radio aan te schaffen. De hoofdaannemer voor de productie van dit Smart Vest is het Israëlische bedrijf Elbit. De opdracht aan Elbit Systems

20 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/09/20/bijlage-kamerbrief-beantwoording-vragen-over-rapport-nederlands-wapenexportbeleid-2017>

21 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-22054-301.html>

22 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-22054-279.html>

23 <http://www.dailystar.com.lb/ArticlePrint.aspx?id=13534&mode=print>

vertegenwoordigt een aanzienlijke waarde van 135 miljoen euro.²⁴ In december 2019 tekende Elbit een vervolcontract waarmee de order uitgebreid werd met 65 miljoen dollar.²⁵

Elbit prijst onderdelen van het Smart Vest aan met de slogan ‘combat proven’. Nederland koopt vesten die gebruikt zijn in het veld, naar aangenomen moet worden ook in bezette gebieden, en op basis van gevechtservaring zijn verbeterd. Het op deze manier ontwikkelen van militaire producten door Israël wordt beloond met een Nederlandse aankoop.²⁶

Overige opmerkelijke export

Afgifte datum	Goederen omschrijving	Land van bestemming	Land van eindbestemming	Waarde (in €)
29-4-2015	Delen van anti-tank raketten	ISRAEL	ISRAEL	4.213.170,00
31-8-2015	Pantserplaten geschikt voor militair gebruik	ISRAEL	NEDERLAND	25.000,00
9-8-2016	Platen voor ballistische bescherming	ISRAEL	NEDERLAND	25.000,00
15-6-2017	Diverse producten voor ballistische bescherming	ISRAEL	NEDERLAND	25.000,00
15-11-2017	Diverse producten voor ballistische bescherming	ISRAEL	NEDERLAND	25.000,00
1-6-2018	Motoren voor Gill/Spike anti-tank raketten (destructief onderzoek)	ISRAEL	ISRAEL	5.300,00
7-6-2018	Motoren voor Gill/Spike anti-tank raketten (destructief onderzoek)	ISRAEL	ISRAEL	21.200,00
18-6-2018	Testapparatuur voor tankkoepels	ISRAEL	NEDERLAND	670.000,00
22-3-2019	Productieapparatuur	ISRAEL	NEDERLAND	146.350,00

Tabel 6: Afgegeven vergunningen voor militaire goederen cat/ luchtverdediging naar Israël (2015-2020)

Testapparatuur voor tankkoepels

In 2018 is er een vergunning afgegeven met de waarde van 670.000 euro voor de export van testapparatuur voor tankkoepels. Het Israëlische leger heeft meer dan 3000 tanks, waaronder 441 Merkava MkI, 455 Merkava MkII, 454 Merkava MkIII, 175 Merkava MkIV en 206 Centurion modellen.²⁷ De tanks zijn een belangrijk onderdeel van de Israëlische bezettingsmacht. Het is

24 <https://stopwapenhandel.org/sites/stopwapenhandel.org/files/Militaire%20relaties%20Israel%20final%20version.pdf>

25 <https://www.prnewswire.com/news-releases/elbit-systems-awarded-65-million-follow-on-contract-to-supply-soldier-systems-to-the-armed-forces-of-the-netherlands-300978744.html>

26 <https://stopwapenhandel.org/sites/stopwapenhandel.org/files/Militaire%20relaties%20Israel%20final%20version.pdf>

27 <https://www.reuters.com/article/us-israel-iran-forces/factbox-how-israel-and-iran-shape-up-militarily>

onduidelijk wat deze levering precies inhoudt. Een tank is bij uitstek een offensief wapen en export van onderdelen past niet binnen de beleidsdoelen van de Nederlandse regering.

Ballistische bescherming

In de periode 2015-2020 zijn er meerdere exportvergunningen afgegeven voor '*diverse producten voor ballistische bescherming*' met een waarde van 75.000 euro. Het is onduidelijk waar deze ballistische bescherming precies voor dient. Het zou kunnen gaan om kogelwerende vesten of andere onderdelen die beschermen tegen inslagen van projectielen.

2 - Dual-use

Israël

In tegenstelling tot de directe export van militaire goederen mogen veel dual-use goederen – met zowel civiele als militaire toepassingen – wel naar Israël uitgevoerd worden. Ondanks dat het Nederlandse kabinet aangeeft niet te leveren aan Israëlische strijdkrachten vanwege hun rol in Palestijnse gebieden en betrokkenheid bij mensenrechtenschendingen, levert het via de dual-use export toch strategische goederen voor militair gebruik. De rapportage van het ministerie van Buitenlandse Zaken mist in veel gevallen toelichting over het eindgebruik van het dual-useproduct. Het is daarom lastig na te gaan of het ingezet wordt voor militaire doeleinden.

Nanosatelliet

Tussen 2015-2020 zijn er vier exportvergunningen afgegeven voor (onderdelen van) nanosatellieten met een totale waarde van 5.155.000 euro. De meest voorkomende missies hiermee zijn het verzamelen van inlichtingen, navigatie en militaire communicatie. Het is onwenselijk dat Nederlandse satellieten gevechtsoperaties van de Israëlische krijgsmacht in bezet gebied ondersteunen.

Beeldversterkerbuizen

Nederland exporteert zogenaamde (tweede generatie) beeldversterkerbuizen, die het 'hart' van de nachtkijker zijn. Voor 2015 werd vaak duidelijk aangegeven wanneer afgegeven exportvergunningen voor beeldversterkingsbuizen voor militair gebruik waren. Sinds 2015 ontbreekt deze duiding. Voor 2015 waren de meeste leveringen voor militair gebruik, het is onwaarschijnlijk dat dit veranderd is.²⁸ Slechts eenmaal werd duidelijk de bestemming aangegeven (observatie wildparken), zeven maal nachtzichtsystemen/nachtzichtkijkers en eenmaal surveillance- en beveiligingsdoeleinden.

28 <https://stopwapenhandel.org/sites/stopwapenhandel.org/files/Militaire%20relaties%20Israel%20final%20version.pdf>

Afgifte datum	Goederen omschrijving	Opgegeven eindgebruik	Land van eindbestemming	Waarde (in €)
8-7-2015	Beeldversterkerbuizen	Nachtzichtsysteem	ISRAEL	14.650,00
13-8-2015	Lasers en delen daarvan	Vervaardiging van microchips	ISRAEL	886.602,00
16-10-2015	Apparatuur voor informatiebeveiliging	Informatiebeveiliging	ISRAEL	36.228,00
27-1-2016	(Tweede generatie) Beeldversterkerbuizen	Nachtzichtsysteem	ISRAEL	11.720,00
2-5-2016	(Tweede generatie) Beeldversterkerbuizen	Nachtzichtsysteem	ISRAEL	4.700,00
27-7-2016	Koolstof vezelplaten	UAV industrie	ISRAEL	48.947,00
19-12-2016	Geïntegreerde schakelingen	Detecteren van explosieven	ISRAEL	72.866,00
22-12-2016	Nanosatelliet	Aardobservatie	ISRAEL VIA INDIA	2.200.000,00
12-6-2017	Beeldversterkerbuizen	Nachtzichtkijkers	ISRAEL	11.600,00
30-8-2017	Nanosatelliet	Aardobservatie	ISRAEL	900.000,00
3-11-2017	Beeldversterkerbuizen	Nachtzichtkijkers	ISRAEL	15.016,00
1-8-2018	Infraroodcamera	Onderzoek en ontwikkeling	ISRAEL	36.906,00
16-10-2018	Hoogfrequentie elektronische test- en meetapparatuur en data-encryptie instrumenten	Informatiebeveiliging	ISRAEL	8.637.070,00
20-12-2018	Beeldversterkerbuizen	Nachtzichtkijkers	ISRAEL	11.262,00
20-12-2018	Structuurdelen voor satelliet	Aardobservatie	ISRAEL	1.000.000,00
25-1-2019	Beeldversterkerbuizen	Observatie in en rondom wildparken	ISRAEL	26.278,00
24-4-2019	Beeldversterkerbuizen	Nachtzichtapparatuur	ISRAEL	2.998,00
10-5-2019	Camera's	Systeembeveiliging	ISRAEL	7.148,00
1-10-2019	Beveiligde computerapparatuur	Informatiebeveiliging	ISRAEL	16.235,00
24-10-2019	Componenten en technologie voor optische sensoren	Halfgeleiderindustrie	ISRAEL	3.000.000,00
1-11-2019	Delen voor een satelliet	Aardobservatie	ISRAEL	1.055.000,00
10-12-2019	Beeldversterkerbuizen	Surveillance en beveiligingsdoeleinden	ISRAEL	38.160,00
13-12-2019	Beeldversterkerbuizen	Surveillance en beveiligingsdoeleinden	ISRAEL	53.606,00
28-1-2020	Apparatuur voor informatiebeveiliging en geïntegreerde schakelingen	Informatiebeveiliging en telecommunicatie	ISRAEL	30.000,00
8-5-2020	Thermische camera	Surveillance	ISRAEL	7.552,00

Tabel 7: Selectie afgegeven vergunningen voor uitvoer van dual-use goederen naar Israël (2015-2020)

Levering van (onderdelen) van nachtkijkers is onwenselijk omdat deze nachtkijkers bijvoorbeeld kunnen worden ingezet bij de veelvoorkomende nachtelijke huiszoeken/trainingen en andere militaire operaties. Het is mogelijk dat het bij een deel van vergunningen gaat om een retourzending naar de Israëlische fabrikant, zoals het geval was in 2018.²⁹

Kolonel Desmond Travers, een lid van het VN-onderzoek naar de Israëlische militaire operatie Cast Lead in Gaza in 2009, verklaarde dat "thermische beeldtechnologieën waarschijnlijk zijn gebruikt om doelwitten vast te stellen. Zulke doelen zijn ontstaan toen Palestijnen naar familie of vrienden vluchtten naar gebieden van de Gazastrook die veilig worden geacht". Volgens VN-rapporten en mensenrechtenorganisaties zijn tientallen burgers gedood door Israëlische explosieven.³⁰

Afgifte datum	Goederen omschrijving	Opgegeven eindgebruik	Land van eindbestemming	Waarde (in €)
1-12-2015	Apparatuur en technologie voor informatiebeveiliging	Informatie-beveiliging	BEZETTE PALESTIJNSE GEBIEDEN	2.000.000
11-2-2016	Apparatuur en technologie voor informatiebeveiliging	Informatie-beveiliging	BEZETTE PALESTIJNSE GEBIEDEN	2.000.000
11-3-2016	Apparatuur en programmatuur voor informatiebeveiliging	Informatie-beveiliging	BEZETTE PALESTIJNSE GEBIEDEN	40.000.000
21-6-2016	Apparatuur voor informatiebeveiliging	Informatie-beveiliging	BEZETTE PALESTIJNSE GEBIEDEN	250.000
2-2-2017	Apparatuur en technologie voor informatiebeveiliging	Informatie-beveiliging	BEZETTE PALESTIJNSE GEBIEDEN VIA ISRAEL	1.500.000
22-6-2017	Apparatuur en technologie voor informatiebeveiliging	Informatie-beveiliging	BEZETTE PALESTIJNSE GEBIEDEN	100.000
18-7-2017	Apparatuur voor informatiebeveiliging	Informatie-beveiliging	BEZETTE PALESTIJNSE GEBIEDEN VIA ISRAEL	25.000
20-7-2018	Apparatuur en technologie voor informatiebeveiliging	Informatie-beveiliging	BEZETTE PALESTIJNSE GEBIEDEN VIA ISRAEL	100.000
4-10-2018	Apparatuur voor informatiebeveiliging	Informatie-beveiliging	BEZETTE PALESTIJNSE GEBIEDEN VIA ISRAEL	11.694
10-7-2019	Apparatuur en technologie voor informatiebeveiliging	Informatie-beveiliging	BEZETTE PALESTIJNSE GEBIEDEN VIA ISRAEL	50.000
8-8-2019	Apparatuur voor informatiebeveiliging	Informatie-beveiliging	BEZETTE PALESTIJNSE GEBIEDEN VIA ISRAEL	1.791
12-12-2019	Apparatuur voor informatiebeveiliging	Informatie-beveiliging	BEZETTE PALESTIJNSE GEBIEDEN VIA ISRAEL	8.667

Tabel 8: Selectie afgegeven vergunningen voor uitvoer van dual-use goederen naar de bezette Palestijnse Gebieden (2015-2020)

29 <https://zoek.officiëlebeleidmakingen.nl/kst-22054-279.html>

30 <https://www.amnesty.org/download/Documents/48000/mde150152009en.pdf>

Bezette Palestijnse Gebieden

Sinds 2015 zijn er twaalf vergunningen afgegeven voor de export van *Apparatuur en technologie voor informatiebeveiliging* naar de Bezette Palestijnse Gebieden. Het is onduidelijk of het hier gaat om een levering aan de Palestijnse Autoriteit (PA) of aan Palestijnse of -Israëlische bedrijven in bezet gebied. Levering van goederen met militaire toepassingen aan de PA is onwenselijk omdat de PA de eigen bevolking stelselmatig onderdrukt en de Israëlische bezetting faciliteert.³¹

3 – Doorvoer militaire goederen

Om de doorvoer te reguleren voert Nederland een exportcontrolebeleid dat gebaseerd is op internationale verdragen, exportcontroleregimes en verordeningen van de Europese Unie. Uitgangspunt daarbij is dat terughoudendheid moet worden betracht en transparantie moet worden bevorderd bij export van deze goederen, met name waar het gaat om landen die in spanningsgebieden liggen, waar recht worden geschonden en waar overbewapening dreigt.

Het is volgens artikel 6 Besluit Strategische Goederen in beginsel verboden om militaire goederen uit te voeren uit Nederland of door te voeren door Nederland zonder vergunning.³² Echter is dit niet van toepassing bij ‘bevriende landen’ (Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland of een van de lidstaten van de EU of de NAVO). Van deze landen wordt namelijk verwacht dat zij een effectieve controle uitvoeren, waardoor Nederland deze controle niet nog eens uitgebreid over hoeft te doen indien er geen overlading plaatsvindt. In de gevallen dat er geen vergunning nodig is voor de doorvoer door Nederland van militaire goederen moet er wel een melding worden gemaakt. Het land van bestemming en omschrijving van goederen wordt doorgegeven aan de Douane/Centrale dienst voor in- en uitvoer.³³

Datum aanvraag	Aantal	Goederen omschrijving	Land van herkomst	Land van bestemming (**)	Plaats van uitgang
4-6-2015	136	ENKELLOOPS KOGELGEW.	IERLAND	ISRAEL	Rotterdam
3-7-2018	1	ENKELLOOPS KOGELGEW.	DUITSLAND	ISRAEL	Schiphol VV
3-7-2018	1	ENKELLOOPS KOGELGEW.	DUITSLAND	ISRAEL	Schiphol VV
3-7-2018	1	ENKELLOOPS KOGELGEW.	DUITSLAND	ISRAEL	Schiphol VV
3-7-2018	1	ENKELLOOPS KOGELGEW.	DUITSLAND	ISRAEL	Schiphol VV
3-7-2018	1	ENKELLOOPS KOGELGEW.	DUITSLAND	ISRAEL	Schiphol VV

Tabel 9: Doorvoer van militaire goederen naar Israel via Nederland (2015-2020)

31 <https://www.hrw.org/news/2018/10/23/palestine-authorities-crush-dissent>

32 <https://wetten.overheid.nl/BWBR0024139/2015-04-01>

33 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-22054-279.html>

In 2016 zijn er Kamervragen gesteld naar aanleiding van het de levering van 136 enkelloops kogelgeweren die vanuit Ierland via de haven van Rotterdam naar Israël verscheept werden. De geweren waren bestemd voor de United Nations Disengagement Observer Force (UNDOF), die toezicht houdt op het staakt het vuren op de Golan Hoogte.³⁴ Deze levering past binnen de Nederlandse richtlijnen voor wapenexport.

De controle op doorvoer is regelmatig onderwerp van discussie geweest in de laatste jaren. Zowel vanuit het parlement als vanuit non-gouvernementele organisaties als Unicef, Stop Wapenhandel en Oxfam Novib worden regelmatig gevraagd om strengere regels op het gebied van doorvoer van wapens.³⁵ Het is goed te zien dat de doorvoer van goederen naar Israël via Nederland is beperkt de afgelopen jaren. Toch ontbreekt het nog steeds aan heldere regelgeving en kunnen er in de toekomst nog steeds militaire goederen worden doorgevoerd naar Israël.

Het grootste aandeel doorvoer is waarschijnlijk verplaatst naar België. In oktober 2008 verplaatste El Al haar Europese hoofdkantoor/activiteiten naar het Belgische vliegveld Bierset (bij Luik) en hield de doorvoer via Schiphol grotendeels op.³⁶ De verhuizing van El Al naar België hield officieel verband met de hoge belastingen op Schiphol. Maar vermoedelijk heeft eveneens een rol gespeeld dat de Waalse overheid, waaronder Bierset valt, geen gegevens over wapendoorvoer openbaar maakt en als soepel bekend staat op het gebied van exportcontrole. Striktere regelgeving op het gebied van doorvoer van militaire goederen op Europees niveau is noodzakelijk.

4 - Militaire onderzoekssamenwerking gefinancierd

In 2000 ging het EU/Israël-Associatieverdrag in werking. Het Associatieverdrag vergemakkelijkt de handel tussen Israël en EU-lidstaten en stelt Israël onder andere in staat om mee te doen aan de onderzoeksinnovatieprogramma's van de EU. Met deze innovatieprogramma's wil de Europese Commissie wetenschap en innovatie stimuleren in het bedrijfsleven en de academische wereld. Dit om het concurrentievermogen van Europa te vergroten. Israël heeft door het Associatieverdrag dezelfde toegang tot de fondsen als EU landen. Tijdens het financieringsprogramma FP7, dat liep van 2007 tot 2013, deden Israëlische bedrijven en instellingen mee aan meer dan 1500 projecten. Er stroomde 780 miljoen euro richting Israël en Israël droeg zelf 530 miljoen euro bij aan het programma.

Sinds 2014 kunnen Israëlische bedrijven en organisaties meedingen naar Europese fondsen uit EU financieringsprogramma Horizon2020. Van 2014 tot 2018 werden 1387 aanvragen goedgekeurd met een waarde van 1.04 miljard.³⁷ Na internationale druk werd besloten dat financiering die Israël ontvangt via Horizon2020 zich moet beperken tot academische instellingen en particuliere bedrijven die actief zijn binnen de pre-1967-lijnen van het land - de officiële grenzen die door de EU zijn erkend.³⁸ In de ethische code van Horizon 2020 staat dat onderzoek in het kader van Horizon 2020 uitsluitend gericht moet zijn op civiele toepassingen en dat de onderzoeksactiviteiten

34 <https://zoek.officiëlebekendmakingen.nl/kst-22054-279.html>

35 <https://stopwapenhandel.org/sites/stopwapenhandel.org/files/imported/informatie/Doorvoer/doorvoerbriefingONno v2007.pdf>

36 <https://www.mo.be/ opinie/terwijl-het-bommen-regent-op-gaza-rinkelt-hier-de-kassa>

37 https://www.innovationisrael.org.il/ISERD/sites/default/files/IL_Statistics_20200430.pdf

38 <https://cordis.europa.eu/article/id/36298-israel-will-take-part-in-horizon-2020>

moeten voldoen aan het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens.³⁹ Het ethische kader van Horizon 2020 is echter sterk afhankelijk van zelfbeoordeling en rapportage door de deelnemers aan het programma en omvat weinig controle vanuit de EU. Verschillende vertegenwoordigers van de EU hebben al eerder toegegeven dat niets het gebruik van de resultaten van het onderzoek waarop zij toezicht houden voor andere doeleinden in de weg staat.⁴⁰

Dual-use

De 'dual use'-clausule in de financieringsrichtlijnen van Horizon2020 biedt Israëlische bedrijven in feite toegang tot EU-financiering voor een "civiel" project, dat later wordt ontwikkeld voor de militaire sector. Zoals Isaac Ben-Israel, voorzitter van Israel Aerospace Industries (IAI) stelde: "omdat we een klein land zijn zal je, bijvoorbeeld bij het opzetten van een satelliet productielijn, het product zowel voor militaire, als voor commerciële doeleinden gebruiken."⁴¹

Een sector waar toepassing van producten moeilijk te controleren is bijvoorbeeld 'security research.' Via dit programma stroomde veel Europees belastinggeld direct naar de Israëlische veiligheids- en defensie-industrie. Zo heeft de EU tussen 2014 en 2019 ruim 2 miljoen euro uitgedeeld aan de particuliere wapenfabrikant Elbit Systems en meer dan 7 miljoen euro aan het staatsbedrijf Israel Aerospace Industries.⁴²

Elbit

Elbit Systems is het grootste militaire en veiligheidsbedrijf van Israël. Het produceert 'combat proven'; drones, witte fosfor, bewapende robots, 'slimme' helmen, clusterbomartillerie (verboden onder internationaal recht) en tankvisualisatiesystemen die werden gebruikt tijdens grote Israëlische aanvallen op Gaza, waarbij duizenden burgerslachtoffers vallen. Daarnaast is Elbit betrokken bij de bouw van barrières rond Gaza en de Westelijke Jordaanoever. De VN-Mensenrechtencommissie heeft Elbit opgenomen in de lijst van bedrijven die actief bijdragen aan het schenden van mensenrechten in de bezette gebieden.⁴³

Elbit Systems neemt deel aan zowel de FLYSEC als EUROSTARS Horizon2020 projecten. Deze projecten, die als civiel worden gepresenteerd, zijn gebaseerd op militaire technologie die Elbit Systems ontwikkelde voor de Israëlische militairen en die zijn getest en vervolmaakt op basis van ervaringen in de bezette Gazastrook tijdens Israëlische aanvallen in de jaren 2008-2014.⁴⁴

Elbit en het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium

De Stichting Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium is de enige partner in het door Elbit geleide Angi-Hud project. In dit project wordt gewerkt aan 'next generation' cockpits. Technologie

39 https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/hi/ethics/h2020_hi_ethics-self-assess_en.pdf

40 https://www.youtube.com/watch?v=c_2VV2zPrkA

41 <https://spacenews.com/qa-with-isaac-ben-israel-chairman-of-the-israel-space-agency/>

42 <https://www.eccpalestine.org/eu-and-israel-the-case-of-complicity/>

43 <http://www.eccpalestine.org/unlawful-participation-of-israeli-arms-companies-in-horizon-2020-exposed/>

44 <http://www.eccpalestine.org/unlawful-participation-of-israeli-arms-companies-in-horizon-2020-exposed/>

wordt ontwikkeld om piloten efficiënter van informatie te voorzien.⁴⁵ Een ander project waar Elbit samenwerkt met een Nederlandse partner is het Saftey4rails project. In oktober 2020 gaat Elbit samen met onder andere Prorail werken aan het verbeteren van veiligheid van metro-, trein- en tramverbindingen.⁴⁶

Israel Aerospace Industries (IAI)

IAI is de op één na grootste Israëlische wapenproducent en een grote fabrikant van drones die door het Israëlische leger worden gebruikt. Deze drones worden ook op grote schaal gebruikt tijdens de militaire aanvallen van Israël op Gaza en worden door Human Rights Watch gedocumenteerd als gebruikt door het Israëlische leger om opzettelijk Palestijnse burgers aan te vallen.⁴⁷

IAI en Veiligheidsregio Haaglanden

De Veiligheidsregio Haaglanden is samen met Israel Aerospace Industries (IAI) en het Israëlische ministerie van Defensie betrokken bij het project Responddrone, die net als de Elbit Systemen worden gepresenteerd als civiel project. Het project heeft als doel om de besturing en beoordelingscapaciteit van groepen drones te verbeteren.⁴⁸ De technologie is gebaseerd op militaire technologie die is toegepast in de bezette Palestijnse Gebieden. In de vorige financieringscyclus van KP7 heeft IAI deelgenomen aan het project Oparus. In het kader van het Oparus-project zijn op afstand bestuurde vliegtuigen ontwikkeld, zoals die welke worden geleverd door IAI voor de militaire agressie tegen burgers Libanon en de Gazastrook, alsmede voor thermisch beeldvormingstechnologieën.⁴⁹

Het Israëlische ministerie van Defensie is verantwoordelijk voor het Israëlische militaire optreden in het bezette Palestina (Westelijke Jordaanoever en Gaza) en de bombardementen op Libanon, Syrië, Irak en Soedan.

Ministerie van Openbare Veiligheid

Naast het ministerie van Defensie ontvangt ook het ministerie van Openbare Veiligheid Europese onderzoekssubsidies, waaronder de Israëlische politie, die verantwoordelijk is voor illegale detentie. Israëlische nationale politie heeft deelgenomen aan het LAW-Train project dat gericht was op het verenigen van politieverhoormethodologieën. Nadat de mensenrechtenorganisaties hun bezorgdheid hebben geuit, hebben de Katholieke Universiteit Leuven in België en het Portugese ministerie van Justitie zich uit het project teruggetrokken.⁵⁰

Het ministerie van Defensie is verantwoordelijk voor routinematige martelingen en geweld tegen Palestijnse demonstranten, en haar beleid is veroordeeld door de VN en

45 <https://cordis.europa.eu/project/id/717080>

46 <https://cordis.europa.eu/project/id/883532>

47 <https://www.hrw.org/report/2009/06/30/precisely-wrong/gaza-civilians-killed-israeli-drone-launched-missiles>

48 <https://cordis.europa.eu/project/id/833717>

49 <https://www.amnesty.org/download/Documents/48000/mde150152009en.pdf>

50 https://www.knack.be/nieuws/politiek/parket-ziet-geen-graten-in-controversiele-law-train-samenwerking-ku-leuven-en-israel/article-normal-849121.html?cookie_check=1594652958

mensenrechtenorganisaties.⁵¹ Het ministerie speelt een actieve rol in de illegale detentie van duizenden Palestijnse politieke gevangenen in Israëlische gevangnissen, waaronder veel minderjarigen.⁵² De aanwezigheid van het hoofdkwartier van de Israëlische nationale politie op bezet Palestijns grondgebied in Oost-Jeruzalem vormt een ernstige schending van het internationaal recht.⁵³

Ministerie van Openbare Veiligheid en Nederlandse partners

Nederlandse instanties zijn direct betrokken bij drie Horizon2020-projecten van het Israëlische ministerie van Openbare Veiligheid. Het Nederlands forensisch instituut werkt samen met het ministerie aan het *Roxanne*-project. Het *Roxanne*-project wil nieuwe spraaktechnologieën, gezichtsherkenning en netwerkanalyse combineren om de identificatie van criminelen te vergemakkelijken.⁵⁴ Het grootschalige surveillancetoezicht op de Palestijnen is altijd een onderdeel geweest van het onderdrukkende Israëlische beleid.⁵⁵ De Israëlische overheid gebruikt de coronacrisis om de uitgebreide surveillance methoden ook tegen eigen burgers en kritische NGO's in te zetten.⁵⁶ Het is onwenselijk dat de EU en Nederland bijdragen aan en/of leren van Israëlische onderdrukkende methoden. Digitale wapens die door Israël zijn ontwikkeld om de Palestijnen te onderdrukken, worden snel hergebruikt voor veel bredere toepassingen en wereldwijd ingezet tegen burgers en organisaties.⁵⁷

De Erasmus Universiteit werkt samen met het ministerie aan het *Perceptions*-project. Dit programma heeft als doel om de perceptie van migranten over de Europese Unie in kaart brengen en te beïnvloeden.⁵⁸ Daarnaast werkt het Nederlandse bedrijf Corvers Procurement Services BV samen met het ministerie aan het *Prevent*-project. Dit project heeft als doel tegengaan van terroristische aanslagen in de openbare ruimte en vooral in het openbaar vervoer.⁵⁹ De Israëlische politie staat bekend om het etnisch profileren en repressief optreden.⁶⁰ De normen die bij Israëlische technologie worden gehanteerd zijn niet de normen die we in Nederland willen.

Universiteiten

Universiteiten zijn de grootste ontvanger van subsidies uit het Horizon2020 fonds. Ook bij universiteiten krijgen veel projecten die onder civiel of 'dual-use' vallen uiteindelijk vaak een militaire of ondersteunde toepassing. Het onderscheid tussen civiel en militair vertroebelt naarmate samenlevingen meer gemilitariseerd worden. Door middel van veiligheids-agenda's worden maatschappelijke conflicten omgezet in 'veiligheidsdreigingen' die verschillende instrumenten rechtvaardigen - dreigingsevaluaties, massasurveillance, anti-oproer en dodelijk geweld.

Voor deze veiligheidsagenda is een centrale rol weggelegd voor de Israëlische universiteiten met

51 <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2012/06/israel-injustice-and-secrecy-surrounding-administrative-detention/>

52 <https://www.amnesty.org/download/Documents/MDE1536882016ENGLISH.pdf>

53 <http://www.ipsnews.net/2010/06/mideast-when-the-police-have-an-illegal-headquarters/>

54 <https://cordis.europa.eu/project/id/833635>

55 <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/12/israeli-intelligence-unit-testimonies>

56 <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-52579475>

57 <https://www.middleeasteye.net/opinion/how-hand-israeli-tech-reaches-deep-our-lives>

58 <https://cordis.europa.eu/project/id/833870>

59 <https://cordis.europa.eu/project/id/833444>

60 <https://www.aljazeera.com/news/2020/06/palestinians-deadly-police-tactics-200611004902866.html>

middelen van EU-projecten en onderzoekspartners van onze universiteiten. De Israëliëse veiligheidstroepen zijn in toenemende mate afhankelijk geworden van hightech apparatuur van Israëliëse universiteiten. Nieuwe technologieën helpen Israël om de bezetting met minder soldaten op te leggen, terwijl ze ook nieuwe exportproducten leveren voor de Israëliëse veiligheidsindustrie. De samenwerking met de wapenindustrie komt met name van de Technion in Haifa, het Weizman Instituut in Rehovot, de Hebreeuwse Universiteit, de Ben Gurion Universiteit en de Tel Aviv Universiteit.⁶¹

Hebrew University

De Hebrew University heeft 123,6 miljoen ontvangen uit het Horizon2020 fonds. Verschillende campussen bevinden zich binnen de internationaal erkende grenzen van Palestijns gebied. Daarnaast onderhoudt de universiteit nauwe banden met het Israëliëse leger. Alle Israëliëse militaire colleges en opleidingsfaciliteiten staan onder de academische verantwoordelijkheid van de Hebreeuwse universiteit. De universiteit leidt soldaten op in wetenschappen en technologie.⁶²

Verschillende Nederlandse partners; de Vrije Universiteit Amsterdam, Europol (locatie Den Haag) en het Ministerie van Justitie en Veiligheid, werkten van 2016 tot 2019 samen met de Hebrew University aan het Proton-project. PROTON heeft tot doel de bestaande kennis over de rekruteringsprocessen voor georganiseerde misdaad en terroristische netwerken te verbeteren door middel van een innovatieve integratie tussen sociale en data wetenschappen. De Hebrew University was de grootste partner in het project en ontving zo'n 575.000 euro aan subsidie.⁶³

Technion university

Technion university heeft 89,6 miljoen ontvangen uit het Horizon 2020 fonds. Het instituut voert een breed scala aan onderzoek uit naar technologie en wapens die gebruikt worden om de Palestijnen te onderdrukken en aan te vallen. Een voorbeeld is het een op afstand bedienbare D9-bulldozer, die op grote schaal wordt ingezet bij de vernietiging van Palestijnse huizen. In 2008 opende het een centrum voor de ontwikkeling van elektro-optiek in samenwerking met Elbit, een van de grootste Israëliëse wapenbedrijven.⁶⁴ Tussen 2015 en 2019 zijn er drie projecten geweest waar Nederlandse partners hebben samengewerkt met Technion. Zo werkten de Universiteit Utrecht en het Nederland bedrijf Single Quantum aan het Phonsi-project. Nanomaterialen, nanotechnologie en fotonica hebben zowel civiele als militaire toepassingen.⁶⁵

Financiering wapenindustrie via het Europees migratiebeleid

Naast de onderzoeksgelden haalt de Israëliëse wapenindustrie ook orders binnen via het Europees migratiebeleid. Door de Palestijnse Gebieden als proeftuin te gebruiken, is Israël een toonaangevende wereldwijde producent en exporteur van 'combat tested' drones. EU-orders bij deze bedrijven belonen het opdoen van kennis tijdens het schenden van mensenrechten en voedt de capaciteit van Israël om zijn oorlogsmisdaden in stand te houden.

61 <https://www.eccpalestine.org/beyond-dual-use-israeli-universities-role-in-the-military-security-industrial-complex/>

62 <http://www.eccpalestine.org/wp-content/uploads/2019/12/ECCP-2019.pdf>

63 <https://cordis.europa.eu/project/id/699824>

64 <http://www.eccpalestine.org/wp-content/uploads/2019/12/ECCP-2019.pdf>

65 <https://cordis.europa.eu/project/id/642656>

European maritime safety agency en Elbit

In november 2018 heeft het Europees Agentschap voor maritieme veiligheid (EMSA) een tweejarig contract met Elbit Systems afgesloten om Hermes 900 Drones te leasen. Het contract heeft twee éénjarige optieperiodes met een totale waarde van van 59 miljoen euro.

Elbit's Hermes 900 is een aanvalsdroner met een laadvermogen van 350 kg.⁶⁶ De drones werden voor de eerste keer ingezet tijdens de operatie Protective Edge.⁶⁷ De Hermes 900 is een grotere en meer geavanceerde versie van de Hermes 450 die volgens Human Rights Watch doelbewust werd ingezet om burgers in Gaza te treffen tijdens het offensief in 2008-2009. Elbit-drones werden ook gebruikt om tientallen burgers te doden in de Israëlische oorlog tegen Libanon in 2006, waaronder werknemers van het Rode Kruis en ambulancechauffeurs.

IAI en Frontex

Volgens het bericht van aanbesteding dat FRONTEX, het EU-grensbewaking agentschap, in januari 2018 heeft gepubliceerd, kreeg IAI (Israel Aerospace Industry) 4,75 miljoen EUR betaald voor 600 uren van proefvluchten, waarbij het contract uiteindelijk werd gewonnen door twee concurrenten uit EU-landen. IAI's Heron drones hebben een beruchte geschiedenis van gebruik tegen de Palestijnen. Na Operatie Cast Lead, de aanval van Israël op Gaza eind 2008 en begin 2009, concludeerde een onderzoek van Human Rights Watch dat tientallen burgers werden gedood met raketten die werden afgevuurd door drones. De Heron werd geïdentificeerd als een van de belangrijkste drones in dat offensief.⁶⁸

66 <https://elbitsystems.com/product/hermes-900-5/>

67 <https://www.israeldefense.co.il/en/content/hermes-900-became-operational-during-op-protective-edge>

68 <https://www.stopthewall.org/downloads/pdf/Elbit-fc.pdf>

Conclusie en aanbevelingen

Ondanks dat de Nederlandse regering en de EU officieel afstand nemen van de Israëliëse kolonisatiepolitiek faciliteren ze dit beleid. Samenwerking met het Israëliëse leger, sterk gemilitariseerde universiteiten en de militaire industrie staan gelijk aan het steunen van de bezetting, omdat dit de pilaren zijn die de bezetting dragen. De kennis van Israëliëse wapenindustrie en onderzoeksinstituten komt mede voort uit ervaring tijdens de bezetting en militaire operaties in Palestijns gebied. Door samenwerking met deze Israëliëse sector maakt Nederland het in feite mogelijk dat onderdrukking en mensenrechtenschending te gelde wordt gemaakt.

Ondanks een ‘restrictief wapenbeleid’ komen er nog steeds wapenonderdelen en dual-use goederen bij het Israëliëse leger terecht. Daarnaast profiteert Nederland van kennis die is opgedaan in bezet gebied en bij het schenden van mensenrechten door de aankoop van militaire goederen en samenwerking met Israëliëse bedrijven, universiteiten en overheidsinstanties via Europese onderzoeksprogramma’s als Horizon2020. Hierdoor komen er meer financiële middelen vrij om nieuwe militaire goederen en technologie te ontwikkelen die kunnen worden ingezet tegen de Palestijnen. De Nederlandse regering zou per direct moeten stoppen met het faciliteren van bezetting en onderdrukking.

Aanbevelingen

- Nederland moet geen militaire goederen leveren aan een land dat systematisch mensenrechten schendt en een internationaal erkend bezet gebied koloniseert. Dit moet ook gelden voor dual-use goederen en levering van onderdelen die via andere landen naar dat land gaan.
- Nederland moet geen militaire- en veiligheidsproducten afnemen van de Israëliëse wapenindustrie, omdat deze zijn technische kennis mede heeft ontwikkeld door toepassing van zijn producten in bezette gebieden en bij de illegale afscheidingsmuur.
- Aangezien de Israëliëse maatschappij in hoge mate is gemilitariseerd en via verschillende sectoren wordt bijgedragen aan de bezetting van Palestijns gebied en mensenrechtenschendingen zou Israël moeten worden uitgesloten van Europese innovatieprogramma’s als Horizon2020 en Europese handelsverdragen. Het is niet controleerbaar of opgedane kennis zal worden ingezet in Palestijns gebied, zeker niet na een eventuele annexatie.

Stop Wapenhandel
Anna Spenglerstraat 71 1054 NH Amsterdam
tel/fax 020 6164684 info@stopwapenhandel.org
www.stopwapenhandel.org
NL11 TRIO 0390 407 380